

# Bejvalo na Pražačce

## Povídka na motivy vyprávění Jaroslava Staňka

„Tak tohle je tedy opravdu nuda,“ pomyslel si Vašek, když seděl na hodině dějepisu a jen koukal před sebe. Vůbec nevnímal, o čem paní profesorka mluví. Věděl pouze, že dnešní téma se jaksi týkalo školy, gymnázia, do kterého chodil. Gymnázia Na Pražačce. Očima bloumal po třídě a sledoval svoje spolužáky. Dá se říci, že byl fascinovaný – tím, jak se jeho spolužáci, jeho kamarádi, dokázali zaujmout pro to, o čem jejich paní profesorka mluví. „Vašku, jsi zde s námi celý, nebo jsi tu pouze tělem?“ zeptala se profesorka. Vašek se začerveněl a vyhubavě odpověděl, že dává pozor. Věděl, že dějepisárka ho nemá zrovna nejraději, protože nikdy nevnímal, ale prostě ho věci jako dějepis nebavily. Připadaly mu jako nudné, slabomyslné a z prstu vycucané historky.

Když hodina dějepisu konečně skončila, Vašek byl šťastím bez sebe. Byla to totiž poslední hodina a Vašek ihned po zvonění urychleně seběhl schody ze třetího patra a s batohem na zádech utíkal domů, až se mu od pat prášilo. Těšil se domů, protože dnes tam měl být sám, a tak si mohl celé čtyři hodiny užívat klidu a televize.

Když Vašek přiběhl domů, všude bylo ticho a všude byl klid. Batoh letěl do kouta a Vašek se, celý udýchaný, rozhodl na pár minutek si lehnout, aby si odpočinul. Když tak ležel na pohodlném zeleném gauči, který přímo sváděl ke zdřímnutí si, objevil se mu v hlavě obrázek starého a na první pohled velmi smutného pána, kterého jen minul na ulici, když běžel domů. Pána, který vypadal, že by Vaškovi něco velmi rád pověděl, ale Vašek kolem něj pouze proběhl a když se otočil, pán už byl pryč a na místě, kde stál staříčkový pán, ležel pouze malý cár jakéhosi papíru a zdálo se, že na tomto papíru je napsána spousta a spousta jmen velmi malým a úhledným písmem.

Vašek chtěl tuto myšlenku zaplašit, ale čím více se chtěl zvednout, tím více se ponořoval do spánku a zdálo se mu, že něco, nějaká neviditelná síla ho drží na posteli a chce mu něco ukázat, a jelikož tento hoch byl velice zvědavý, přestal se vzpírat a ponořil se, jak si myslel, do víru vlastních myšlenek. Posledními slovy, která slyšel nejspíše ze svého pokoje, byla: „Pro tebe nuda, pro jiné život...“

Vašek otevřel oči a prudce se posadil. Na chvíli ho oslepila jasná sluneční záře, byl krásný teplý den a vzduchem se nesla květinová vůně... zároveň však ve vzduchu bylo ještě něco nepopsatelného, Vašek v něm cítil jakési napětí, jakoby před bouřkou, jen nechápal proč... azurově modré nebe bez jediného mráčku vytvářelo iluzi klidného jarního odpoledne.

Pomaloučku vstal, pevná půda pod nohama mu dodávala pocit jistoty – kde se to jen ocitl? Lehce vybledle červená cedule na zdi domu, stojícímu proti Vaškovi, hlásala „Kollárovo náměstí“.

A najednou znovu promluvil ten hlas, který už slyšel. Který už slyšel, než se objevil na tomhle podivném místě... „Vašku,“ oslovil ho. Vašek se rozhlédl, ale v poloprázdné ulici nezahledl žádného potenciálního majitele hlasu, který na něj právě promluvil. Na protějším chodníku šel procházkovým krokem postarší manželský pár, ruku v ruce, a pár metrů od něj si hrály děti s míčem... ale tenhle hlas? Starý, laskavý... ne, jako by do téhle chvíle vůbec nepatřil... patřil, ale nepatřil...

„Vašku,“ zopakoval, „uklidni se a hlavně se neboj. Nechci ti ublížit. Jenom bych ti teď rád něco ukázal... tak, dýchej. Pomalu se ohlédni. Vidíš za sebou tu asi patnáctičlennou skupinku?“

Vašek udělal, co hlas řekl, doopravdy se pomalu otočil - vnímal ten okamžik tak jasně, ale přitom mu připadal tak nezřetelný. Připadal si, jako by se právě ocitl v něčí vzpomínce...

V něčí vzpomínce, která se jen tak vymazat z hlavy nedá.

Opravdu uviděl tu skupinku lidí, kteří se o něčem zaujatě baví. Tato skupina se rozdělila po chvíli na několik menších a odešla do ulice po pravé straně.

„Běž za nimi,“ ozval se opět ten neznámý laskavý hlas „nic se ti nestane.“ „Kdo jsi? Koho to vůbec poslouchám?“ zeptal se Vašek, aniž by si uvědomil, že to řekl nahlas.

Poslední chlapecká dvojice z patnáctičlenné skupiny ho uslyšela a jeden z chlapců se mu podíval hluboko do očí, což Vaška vyděsilo. Něco mu ale říkalo, že ten hlas patří jemu, protože od té doby, co své myšlenky vyslovil nahlas, se hlas neozval. Po chvíli mladík řekl: „Jsem to já. Ten, co na tebe celou

dobu mluví. Už jsme se dnes potkali. Potkal jsi mě jako starého pána, když jsi běžel ze školy. Chci ti pomoci. Nejde ti moc dějepis, že mám pravdu?“ „Jak to víte? No, on... ne že by mi nešel, spíš mě nebaví.“ Po tom, co tohle Vašek vyslovil, mladík chvíli přemýšlel a poté řekl jen: „Pojď s námi! A málem bych zapomněl. Mé jméno je Jaroslav Staněk. Je 7. května 1945 a nacházíš se v Praze v době 2. světové války.“ Vašek byl nejdříve trochu v šoku, ale pak se vzpamatoval a přemýšlel o té ceduli, kterou předtím viděl – Kollárovo náměstí... Kde to jenom je?

„Kde to jsme a kam to jdeme?“ zeptal se tedy nakonec. „Teď jsme byli na Kollárově náměstí, ty ho můžeš znát jako Žižkovo náměstí. Na Žižkově...“ usmál se Jaroslav. „A kam jdeme? Do ulice Viklefova. Na barikády.“

„Viklefova je ulice...“ zamyslel se Vašek, „... ta je u naší školy!“

Když tedy Vašek zjistil, že by mohl vidět školu, hned chtěl jít s ostatními. Zajímalo ho, jak asi vypadala jeho škola před více než padesáti lety... Šli a cestou potkávali různé lidi. Po cestě do Viklefovy ulice Vaškovi Jaroslav vysvětloval, co se děje - nejen v Praze, ale i v jiných částech světa. Vašek nemohl uvěřit tomu, že se ocitá na konci období druhé světové války. Právě tuto látku s jeho třídou probírala jeho profesorka a on při tom nedával pozor. Až teď si začínal uvědomovat, že je to vlastně velmi zajímavá část dějin. Vašek také nemohl spustit z očí zbraně, které měla skupinka lidí, kterou doprovázel. Zbraně totiž viděl jenom v muzeu nebo v televizi.

Když došli do Viklefovy ulice, uviděl barikády. Také uviděl asi další čtyři lidi, kteří ovšem neměli žádné zbraně, jako jeho průvodce. Vašek byl plný očekávání, co se stane dál. Zeptal se jednoho mladíka, na co tu čekají, ale ten mu vůbec nedal najevo, že si ho všiml, a ani mu neodpověděl. Najednou se vedle Vaška objevil Jaroslav a řekl mu: „Nikdo kromě mě tě nevidí ani neslyší, a tím pádem se ti také nemůže nic stát. Tak se neboj.“ Vašek byl překvapený a nemohl uvěřit, co se to děje. Vaškův nový přítel pokračoval ve vysvětlování: „Dostali jsme rozkaz, abychom německé vojáky neprovokovali, a také jsme dostali zprávu, že němečtí vojáci nechtějí útočit. Chtějí prostě přežít.“

Ve Viklefově ulici zůstali Jaroslav s Vaškem necelý den. Vašek byl moc rád, že se nic nestalo a nikdo nechtěl útočit. Věděl, že se mu nic nemůže stát, ale během chvíle strávené s Jaroslavem si uvědomil, že má jeho statečného průvodce opravdu rád, a tak se tedy bál spíše o něj a také o ostatní.

„Tak půjdeme,“ ozval se najednou Jaroslav.

„A kam vlastně půjdeme?“ zeptal se Vašek.

„Jdeme na první barikádu na Žižkově, nazývá se to tam U Viaduktu.“, odpověděl Jaroslav.

A tak se s Vaškem vydali k další barikádě. Když tam došli, zjistili, že tam velí jistý poručík Zámocný.

„Lehni si“, poručil Vaškovi Jaroslav a Vašek tak učinil. Jaroslav si také lehl.

Dověděli se, že Zámocný má kontakty na Českou národní radu a na celé řízení Pražského povstání a také, že se prostřednictvím České národní rady kontaktoval s velitelem posádky *Památníku písemnictví*, který měl pod dozorem školu Na Pražačce, SA-many a dvůr Pražačka. „To celé je totiž jedna vojenská organizace“, vysvětloval Jaroslav Vaškovi.

Místní velitel, který jednal se Zámocným, řekl: „Já se vám nemůžu vzdát, protože vy nejste pravidelná armáda. Já se můžu vzdát jen pravidelné armádě. Nemůžu se vzdát nějakým povstalcům. Ale dodržme dvouhodinový klid zbraní. Bez palby dvě hodiny. Za dvě hodiny se ukáže, protože nemůžu navázat kontakt se svým velením.“ A tak zůstali Vašek s Jaroslavem na barikádě další dvě hodiny. Za tu dobu nepadl žádný výstřel. Za dvě hodiny opět došlo ke kontaktu. Zámocný velel: „Nehýbat se!“, a tak tam dva noví přátelé leželi. Vašek se velmi bál, i když věděl, že se mu nic stát nemůže. A najednou byla dole U Viaduktu zpozorována kolona německých tanků. Vašek strašlivě strnul, když se jeden tank odpojil a rozjel se na celkem silnou a vysokou barikádu, kde byli s Jaroslavem i s ostatními skauty schováni. Třicet metrů před touto barikádou měli ještě barikádu z dlažebních kostek. Tank mířil na tuto barikádu a Vašek skoro zapomněl dýchat. Vycítil, že není jediný, kdo má strach, když se tank přibližoval k barikádě... Když k barikádě přijel, zvedl hlaveň u vchodu do pekařství, kde byla zatažená roleta. V tom najednou tank vystřelil do té rolety. Všichni se báli, co bude dál, ale Zámocný stále velel: „Ticho!“ a „Nestřílet!!!“. Tank chvíli čekal a pak střelil. Bylo to protipancéřový granátem, který nevybouchne - pouze prorazí. A tak vše v ulici bylo na třísky a střela zůstala ležet uprostřed pekařství. Tank tam ještě chvíli stál a po nějaké době se otočil a odjel. Všichni si oddychli, ale hned vznikla panika. Vašek se vůbec nedivil. V tu chvíli jeden muž, který s nimi byl na barikádě, prohlásil, že „to nemá cenu, protože nás všechny postřílejí“. Vaškovi se nelíbilo, že tomuto muži nevydržela víra ani

naděje, a stejně na tom byl zřejmě i Zámocný, protože prohlásil: „Jménem revoluce Vás vyzývám, abyste opustil barikádu.“ A muž sklopil hlavu a odešel. Najednou poručík Zámocný řekl: „Tři dobrovolníci na barikádu a zaházet!!!!“. Jaroslav stál zrovna nedaleko a jelikož se poručík Zámocný díval na něho, přihlásil se jako dobrovolník. Vašek chtěl jít s ním, ale Jaroslav mu řekl, ať zde počká. A tak tam nechal Vaška stát a spolu s Vladimírem Haufem a ještě jeden chlapcem přešel barikádu a začal zahazovat průchod. Najednou se ozval strašlivý rachot a spustila se střelba. Vašek měl srdce až v krku a měl strach o Jaroslava, ale i o další dva muže. Zámocný zařval: „Zalehnout a po jednom zpátky“!! Vašek viděl, jak kolem tří hrdinů létají kulky. První běžel ten muž, o kterém Vašek nevěděl, jak se jmenuje - ten se v pořádku dostal do barikády. Pak Zámocný zavelel, aby vyběhl další, ale protože byl Jaroslav s Haufem stejně daleko od barikády, vyběhli oba dva současně. Hauf Jaroslava o metr předběhl, vyběhl na barikádu a najednou se spustila střelba, při které tuhla krev v žilách. Jaroslav vedle Haufa barikádu přešel a skočil dolů. Vašek si ale všiml, že Hauf zůstal na hřebeni barikády a nehýbal se. Byl mrtvý a Vašek věděl, jak moc to ostatní a i jeho samotného zasáhlo.

Jaroslav však nevypadal příliš přesvědčeně. O tom, že... Vladimír už není. Tedy, Vladimír jako duševní podstata ve Vladimírovi - hmotné podstatě, která zůstala ležet na barikádě. „Tak polez dolů, Vládó, nezmatkuj,“ pronesl polohlasně, ale ne příliš jistě směrem k ležícímu tělu. Nic. Několik dalších kamarádů mu pomohlo Vladimíra sundat a... Vašek přes Jaroslavovo rameno uviděl čistý průstřel krku a po bezvládném těle, nevykazujícím už žádné známky života, od úst stékala krev. Díval se na jeho zavřená víčka a cítil smutek, který tiše vycházel ze všech ostatních skautů. Smutek v podobě vzpomínek na hezké, společně strávené chvíle. Smutek tak silný a palčivý, že se přenesl i na Vaška – zamrazilo ho a cítil, jak mu naskakuje husí kůže. Nevěděl, co má říct, co má dělat... viděl, jak Jaroslavovi vytéká z levého oka slza. „*Chtěl jít na techniku,*“ myslel si Jaroslav se srdcem plným žalu. „*Tak se těšil...*“ Vladimír mu byl tak moc blízký... „*A jak měl rád matematiku a čísla...*“

Ještě chvíli Vašek zůstal stát bez hnutí – ne snad tolik z piety jako proto, že i on odmítal přijmout myšlenku skautovy smrti. I když tak evidentní. Jasně, viditelné. A přesto v tu chvíli tak rychlé, náhlé, nečekané. Nevypočitatelné. A vypočítavé? To těžko říct... Vašek najednou viděl, že Ona si prostě nevybírá. Že všichni pořád něco odkládají, ale nikdo jim vlastně nepoví, jestli ještě bude nějaké „zítra“. Jako by Vašek přesně v tu chvíli, která mohla trvat třeba jen několik vteřin, ale jemu připadala tíživě věčná, delší než hodiny, zapomněl na všechny své malé problémy... bylo zkrátka jen TADY A TED. Život je tak pomíjivý....

Asi všichni v tu chvíli, alespoň podvědomě, kouskem svojí mysli, pomysleli na to, co by se stalo, kdyby na Vladimírově místě byl třeba právě Jaroslav, který se s kulkou minul o zlomek vteřiny. Nebo kdokoliv jiný ze skautské skupinky....

Jaroslav se několikrát zhluboka nadechl. Třásl se.

Žádné další rány už se neozývaly, žádné kulky nepadaly k zemi (ani nikam jinam), byl klid a vzduch byl cítit spáleninou. A to byl konec války, tímhle skončila. Tedy, určitě pro „Vaškovu“ skautskou skupinku... v žižkovských ulicích – a v té, kde právě stáli, obzvlášť - bylo ticho, ve vzduchu dusno a v duších smutno.

... když už byli v bezpečí a všichni si po několika hodinách trochu vstřebali, co se právě stalo, začal Jaroslav tichým hlasem vyprávět Vaškovi různé historky, které se mu za války staly předtím, než se Vašek objevil. Když v tom se najednou Staněk podíval vážně na Vaška a řekl: „Víš... tímto večerem nekončí jenom dnešní den, ale také tvá výprava do minulosti, do druhé světové války. Doufám, že tím, co jsi zde prožil, sis uvědomil, že to, co se ve škole učíte, se doopravdy stalo - někteří lidé tyto události skutečně zažili... a taky to, že dějepis nemusí být nuda. Tímto ti tedy chci popřát vše nejlepší do života a ať nemusíš prožívat doopravdy to, co jsi zažil tady dnes se mnou. Teď už se ale musíš vrátit zpět do reality. Usneš... a až se probudíš, bude vše tak, jak bylo, než jsi přišel sem. Probudíš se ze svého odpoledního spánku. Sbohem.“

„Moc děkuju za takovou zkušenost a krásné přání. Sbohem...“ Pár minut poté se Vašek probudil na zeleném gauči v obývacím pokoji, kde předtím usnul. Říkal si: „Byl to jenom sen... Ale tak živý!“ A smutně se usmál, když na to pomyslel. Další den šel Vašek do školy. V hodině dějepisu ho paní profesorka vybrala ke zkoušení. Nestačila se divit, kolik toho Vašek ví. „*Co se to s tím klukem jenom stalo?*“ pomyslela si. „*A je tak smutný...*“

Po vyučování ani Vašek nespěchal domů. Neustále musel myslet na minulé odpoledne... Šel pomalu cestou, kterou chodí každý den ze školy domů. Kopal si s kamínkem na cestě u jednoho z paneláků. Na domě byly vespuďu nalepené kachličky. Kamínek narazil na jednu z nich a ta spadla. Ale Vašek viděl, že tam není zeď, nýbrž díra. Protože byl zvědavý, strčil do ní opatrně ruku. Ucítil papír, který hned vzápětí pomalu vyndal. Byl špinavý a zažloutlý. Začal číst text, který nejspíš napsalo nějaké dítě. Stálo tam:

*Jmenuji se Hana Nováková. Je mi 13 let a chodím do 7. třídy do 11. obecné školy dívčí v Praze 11 – na Žižkově 1700, Za žižkovskou vozovnou. Je školní rok 1944/1945.*

*Začátek školního roku jsme strávili ve školní budově na Pernštýnově náměstí. V únoru – kvůli nedostatku uhlí – jsme se učili formou domácích úkolů. To bylo od 12. do 26. února. Domácí úkoly nám byly zadávány dvakrát týdně. 26. února ale byla budova na Pernštýnově náměstí zabráná pro evakuované Němce. Tudíž jsme se přestěhovaly na Komenského náměstí, kde se škol sešlo dohromady 10. Naštěstí 16. dubna naše 11. obecná škola dívčí přešla na Jarov.*

*Mezi předměty, které se ve škole učíme, patří náboženství. Žáci jsou rozděleni podle své víry. Já chodím na vyučování náboženství římsko-katolickému. Dále také německý jazyk, který byl zaveden jako povinný předmět. Ten máme 8 hodin za týden. Díky tomu máme velmi málo literatury, která mě velmi zajímá, ale i občanskou výchovu a dějepis.*

*Moji rodiče jsou členy rodičovského sdružení, které je na každé škole. Tato sdružení vytváří společné fondy. Z peněz jsou pak financovány školní pomůcky a vybavení. Na schůzích se také projednávají různé projekty, které mají zvýšit kvalitu vzdělání ve škole.*

*Rodiče říkají, že snaha nacistů je zrušit český národ a vše, co se jej týká. Protože dosavadní národní svátky přestaly platit a slaví se místo nich výročí založení Protektorátu, narozeniny Háchy, Neuratha, Heydricha a Hitlera. Na budovách visí vlajky Protektorátu a Říše.*

*Ve škole máme pravidelná poplachová cvičení. Cvičíme například použití plynových masek nebo postup při evakuaci školy.*

*Ve škole se klade velký důraz na hygienu a prevenci. Jsme pravidelně prohlíženi školními lékaři. Také vyšetření a očkování. Ministerstvo školství pořádá různé akce – například Týden národního zdraví.*

*I když jsme samy chudé a potřebujeme peníze, tak spolu s kamarádkami vybíráme drobné peněžité příspěvky, nebo i prádlo, šatstvo a hračky pro chudé a trpící. Kromě toho musíme povinně sbírat kosti, byliny nebo odpadky.*

*Tímto zápisem chci říct, že válečné útrapy doléhají i na nás – žáky – a těšíme se na dobu míru a zlepšení životních podmínek.*

Najednou uslyšel kroky a všiml si, že se k němu blíží ten starý pán... Byl čím dál blíž. Pán k Vaškovi přišel, usmál se na něj a řekl mu : „Nebyl to jenom sen...“ Poté mu podal papírek, kde bylo napsáno jeho jméno... - Staněk a jeho kontaktní údaje. A tak se vzápětí usmál na pana Staňka i Vašek, poděkoval mu a začal vyprávět o tom, co se dnes dělo na hodině dějepisu a jak našel zápis z války žákyně 7. třídy. Pan Staněk byl šťastný, že se mu povedlo to, o co usiloval.

Od tohoto odpoledne se pan Staněk s Vaškem potkávali a stýkali alespoň jednou za týden a stali se z nich přátelé... (Havlová)

### **Poděkování (a využití materiálů)...**

AHMP, Škola XI. Obecná dívčí v Praze XI, Za žižkovskou vozovnou 1700, roky 1940/41

41/42

42/43

43/44

44/45

45/46

Vojenský ústřední archiv, Invalidovna

## **Další poděkování...**

Jaroslav Staněk  
PhDr. Veronika Válková  
Post Bellum

## **Vzpomínka na celý Oddíl 52, jeden z posledních založených skautských oddílů...**

František Nový – „Médá“ (vedoucí)  
Rudolf Věrnoch – „Pedro“  
Ota Košťál – „Grizzly“  
Josef Vetešník – „Baghira“  
Břetislav Cimler – „Hokota“  
Zdeněk Hořejší – „Nibovaka“ (emigroval do Austrálie)  
Ludvík Schmidt – „Old Death“  
Miroslav Pištěk  
Antonín Trampota – „Agave“  
Antonín Kundrt – „Vinoga“  
bratři Herzigové – „Pardál“, „Hannibal“  
Jaroslav Staněk

Zpracovaly: Kateřina Mašková, Anna Končická, Jana Havlová, Pavla Tselych  
Gymnázium Na Pražačce, Praha 3 – Žižkov, tercie A